

СТАНОВИЩЕ

от д-р Мария Петрова Темникова – доцент в Педагогически факултет,
Тракийски университет, Стара Загора

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

по: област на висше образование *1. Педагогически науки,*

професионално направление *1.2. Педагогика,*

докторска програма *„Теория на възпитанието и дидактика“*

Автор: *Илица Георгиева Даскалова*

Тема: *Ученическото лидерство в началния етап на основното образование*

Научен ръководител: *доц. д-р Николинка Александрова Атанасова, Педагогически факултет, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“*

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД-22-1177 от 19.05.2025 г. на Ректора на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ (ПУ) съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *„Ученическото лидерство в началния етап на основното образование“* за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование *1. Педагогически науки,*

професионално направление *1.2. Педагогика,*

докторска програма *„Теория на възпитанието и дидактика“.*

Автор на дисертационния труд е *Илица Георгиева Даскалова* – докторантка в редовна форма на обучение към катедра „Начална училищна педагогика“ с научен ръководител *Николинка Александрова Атанасова* от Педагогически факултет, Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“.

Представеният от Илица Георгиева Даскалова комплект материали на хартиен носител е в съответствие с Чл.36 (1) от Правилника за развитие на академичния състав на ПУ, включва следните документи:

- молба до Ректора на ПУ за разкриване на процедурата за защита на дисертационен труд;
- автобиография в европейски формат;
- протокол от катедрения съвет, свързан с докладване на готовността за откриване на процедурата и с предварително обсъждане на дисертационния труд;
- дисертационен труд;
- автореферат;

- списък на научните публикации по темата на дисертацията;
- копия на научните публикации;
- списък на забелязани цитирания;
- декларация за оригиналност и достоверност на приложените документи.

Докторантът е приложил 6 статии: 1, публикувана в научно издание, реферирано и индексирено в световноизвестни бази данни с научна информация и 5 – в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томовете.

Илиа Георгиева Даскалова завършва Национално училище за музикално и танцово изкуство „Добрин Петков“ град Пловдив през 2004 година. Продължава обучението си в Академия за музикално, танцово и изобразително изкуство „проф. Асен Диамандиев“ – Пловдив в два факултета. Едновременно завършва специалност „Педагогика на обучението по музика“ и специалност „Изпълнителско изкуство- пиано“.

От 2013 година активно развива преподавателската си дейност като започва работа в Детска градина „Малина“ град Пловдив, Частна детска градина „Детство мое“, Частна детска градина „Малката Русалка“. През 2017 завършва магистратура „Образователен мениджмънт“ към Педагогически факултет на Пловдивски университет с отличен успех. От 2018 започва работа като експерт по образование, култура и социални дейности в община Куклен. От 2019 година започва да преподава в основно училище „Св.св. Кирил и Методий“ в село Марково, община Родопи.

От 01.03.2022 г. Илиа Даскалова е зачислена като редовен докторант към катедра „Начална училищна педагогика“ – Педагогически факултет на Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“ със Заповед РД-21-250 от 01.02.2022г. , в докторска програма „Теория на възпитанието и дидактика“. Отчислена е с право на защита със Заповед РД-22-794 от 28.03.2025г., на Ректора на ПУ „Паисий Хилендарски“.

От 2023 година е назначена като асистент към катедра „Начална училищна педагогика“ на Педагогически факултет на ПУ.

2. Актуалност на тематиката

В контекста на съвременното образование проблемът за ученическото лидерство в началния етап на основната образователна степен е изключително актуален. Темата на дисертационния труд е с научно-приложна значимост за развитието на методологията на лидерството, тъй като за да се реализират пълноценно в условията на динамично се развиващия се свят, младите хора трябва да са личностно активни, социално ангажирани и отговорни. Изискванията към тях се променят и ученическото лидерство съдейства за изграждането у тях на социални и комуникационни умения, самостоятелност и отговорност, емоционалната интелигентност, критично мислене и академичен успех, укрепва самоувереността, менталното и емоционално им благополучие, подпомага формирането на гражданската отговорност, насърчава иновациите и креативността.

Ученическото лидерство е важен компонент от началното образование и е творчески процес, чрез който се създава подкрепяща среда за успешно учене и личностно развитие. Лидерските умения при учениците са един от механизмите за разрешаване на противоречието между нуждата на децата да се самоактуализират и възможността за изпълнение на даден процес.

3. Познаване на проблема

В изследваната област докторантката познава в дълбочина проблема и научния апарат. Илица Георгиева Даскалова правилно използва понятията и борави свободно с терминологията. В дисертационния труд задълбочено и изчерпателно са систематизирани и анализирани научни постановки, относно лидерството като концепт, разгледани са същността и характеристиките на лидерството, методите и подходите за формиране на лидерски умения при учениците в 1-4. клас, като са интерпретирани творчески и авторовото становище се откроява ясно.

В изследователската работа докторантът използва подходи и инструменти, които са обосновани, прецизно изгражда и компетентно прилага изградения изследователски модел. С научна точност, критичност и достоверност са представени емпиричните данни, като за обработката им са използвани количествени и качествени методи. Резултатите доказват, че чрез създаването на методически подходи, целенасочени стратегии и подходяща училищна среда лидерските умения могат да се развият от ранна възраст и са основа за бъдещ успех. Формулираните изводи и заключение показват детайлното познаване на изследвания научен проблем и високото равнище на уменията на Илица Георгиева Даскалова да обобщава и аргументира. Липсват пропуски по отношение на език и граматика.

4. Методика на изследването

Разработената методика в дисертационния труд от докторантката показва компетентно познаване на проблема относно ученическото лидерство и уменията ѝ на изследовател. Прецизно са изведени целите и задачите. Описани са обектът и предметът. Формулирани са хипотезите, свързани с различни аспекти на лидерството.

В съответствие на спецификата на изследвания проблем и поставените от автора цели и изследователски задачи са избраните и приложени изследователски методи.

Описан е авторският модел за формиране на лидерските умения и качества, и формиращият етап на експеримента с детайлно описание на проведените практически техники и дейности за развитие на добродетелите и вътрешните сили на учениците, както и за повишаване на тяхната мотивация. Описани са трите основни етапи и процедурата на провеждане на изследването.

Достойнство на емпиричното изследване са разработените и приложени диагностичните инструменти, съответстващи на възрастовите особености на изследваните лица и специ-

фиките на условията, в които се провежда. Представена е и критериална матрица за протоколите за наблюдение.

Резултатите показват, че в образователната практика в началния етап на основната образователна степен успешно могат да се развиват лидерските качества на учениците чрез прилагането на целесъобразни стратегии, подходи и методи.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

В дисертационния труд е представено задълбочено изследване на ученическото лидерство в началния етап на основната образователна степен. В увода Илица Георгиева Даскалова обосновава актуалността и значимостта на разработваната проблематика. Докторантката посочва важното значение на формирането на лидерските умения при учениците в 1-4. клас. Отделните глави са разработени в пълнота, много добре логически са взаимосвързани и осигуряват широта и дълбочина на теоретико - приложното изследване.

В теоретичната постановка задълбочено е разгледано историческото развитие на концепцията за лидерството и различните теории за лидерството, които предлагат разнообразни перспективи и подпомагат по-доброто разбиране на тази комплексна концепция. Аналитично са представени педагогически системи за развитие на лидерството. Акцент е поставен върху педагогически системи, свързани с изграждането на ученическо лидерство – като системата на детското самоуправление на Януш Корчак, Бел-Ланкастерската система, класно-урочната организация и актуалната образователна парадигма на XXI век. Дефинирано е понятието „лидерски стил“ и се разглеждат авторитарния, демократичния и либерален стил на лидерство. Задълбочено и аргументирано са представени подходи и методи за формиране на ученици лидери в началния етап на основното образование.

Във втора глава е представен дизайнът на емпиричното изследване, обосновани са целите и изследователските задачи. Значим изследователски продукт е диагностичния инструментариум – въпросници, наблюдения и експертни оценки. Представени са етапите и изследваните лица. Безспорен принос на дисертационното изследване е разработеният и приложен в учебния процес модел за развитие на лидерски качества у учениците от 1. – 4. клас.

В трета глава е представен диагностичния инструментариум. Емпиричното изследване е проведено прецизно и на много добро равнище. Осигурен е богат набор от данни, които са добре онагледени. Направен е научно издържан и задълбочен педагогически анализ и интерпретация на резултатите. Същите са обобщени по отношение на придобитите знания за добродетели, мотивацията за работа в екип и екологичното съзнание, потвърждават хипотезите и доказват ефективността на конструирания модел.

Изводите са логично обосновани и адекватно отразяват същността на съдържанието и цялостната концепция. Те потвърждават значението на ученическото лидерство в началния етап на образованието, ролята на педагогическите системи и учителите за неговото развитие, както и ефективността на приложената методология.

Стилът на разработката е научен, логичен и четивен.

Представеният текст определя Илица Георгиева Даскалова като изследовател с широк научен кръгзор и задълбочено професионално мислене.

Изцяло приемам формулираните от докторанта научни приноси. Теоретичните приноси на дисертационния труд са значими, тъй като е разработен обстоен, прецизен и целенасочен теоретичен обзор на лидерството в образователен контекст. В хода на изследователската работа е създаден и апробиран модел за развитие на лидерските качества у учениците в началния етап на училищното образование. На емпирично ниво са изследвани конкретни стратегии и подходи за развитие на ученическото лидерство. Въз основа на мнението на ученици, начални учители и директори са очертани възможности за формиране и развитие на лидерски умения и качества.

Дисертационния труд се отличава със значителни практико-приложни приноси, резултат от разработените материалите за развитие на лидерски умения и качества у учениците в началния етап на училищното образование. Създаденият модел за развитие на лидерски качества у ученици в началните класове може да се прилага гъвкаво и вариативно от началните учители. Получените резултати са изключително полезни за педагози, педагогически съветници, психолози, директори на училища и други специалисти, работещи в сферата на образованието при изграждането на лидерски качества. Разработеният модел от практически занимания може да се използва като път за осъществяване на коригиращи занимания при деца с проблемно поведение, при които чрез усилване на силните страни на характера да се повлияе положително на проблемното поведение.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

Илица Георгиева Даскалова има шест самостоятелни публикации в научни списания и сборници от научни форуми, които са изцяло по темата на дисертацията. Те бележат пътя на нейното развитие. Публикациите потвърждават научните компетенции на авторката, стилът им е логичен и точен. Една от тях е публикувана в издание, индексирано и реферирано в световни бази данни, а 5 – в издания, индексирани и реферирани в други издания извън базите данни Scopus и/или Web of Science. В публикациите се представят теоретичните основи относно лидерството в началното образование и емпиричните резултати от разработването и апробирането в практиката на моделите и методиките за развитие на лидерски качества при учениците от 1-4. клас.

Докторантката лично се ангажира с конструирането и провеждането на дисертационното изследване за изграждане на лидерски умения при учениците в началната училищна възраст. Детайлно са описани практическите техники и дейности. Илица Георгиева Даскалова събира и обработва емпиричните данни, извежда научните теоретични и практико-приложни приноси с високо ниво на професионализъм.

7. Автореферат

Авторефератът напълно съответства на дисертационния труд и е оформен съгласно изискванията. Представя в синтезиран вид научното изследване, резултатите от него и научните приноси. Дава коректна и точна представа за същността на дисертацията и нейната значимост. Много ясно отразява извършената научноизследователска и приложна дейност от докторанта.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Постигнатите резултати следва в бъдеще Илица Георгиева Даскалова да популяризира чрез публикуването им в списания, включени в системата за рефериране и индексирание, т. е. с импакт фактор (IF), отразени в електронната база данни Web of Science и импакт ранг (SJR), отразени в електронната база данни SCOPUS.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България, Правилника за неговото прилагане и Правилника на ПУ „Паисий Хилендарски“.

Дисертационният труд показва, че докторантката Илица Георгиева Даскалова притежава задълбочени теоретични знания и професионални умения по научна специалност Теория на възпитанието и дидактика като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Илица Георгиева Даскалова в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика докторска програма Теория на възпитанието и дидактика.

5 юни 2025 г.

Изготвил становището:

доц. д-р Мария Темникова